

Drept constituțional și Instituții politice II

prof. Mircea CRISTE

prof. univ. dr. Mircea CRISTE

•PARTICIPAREA POLITICĂ (continuare)

- 3. Sistemul electoral
- 4. Sistemul electoral în România- 4.1. Campania electorală; 4.2. Contenciosul alegerilor; 4.3. Omologarea votului
- 5. Referendumul – 5.1. Referendumul, mijloc de acțiune democratică; 5.2. Referendumul, mijloc de manipulare; 5.3. Referendumul în România

•3. SISTEMUL ELECTORAL

- Sistemul electoral se referă la tot ceea ce privește exercitarea dreptului de vot al cetățeanului, chemat să și-l exprime fie la desemnarea parlamentarilor, fie la consultarea asupra unui proiect ori program legislativ sau aprobarea acestuia.
- Votul poate fi mai mult sau mai puțin întins și poate fi exercitat în diferite modalități.

• După întinderea sa

- *votul universal*. Nu trebuie înțeles în sensul recunoașterii lui tuturor membrilor unei societăți, ci doar că exercițiul lui nu este supus unor criterii discriminatorii. El este condiționat de o anumită maturitate fizică și psihică (o vârstă minimă și existența discernământului), și de existența unei legături afective și juridice cu statul respectiv (cetățenia).
- *votul limitat (restrâns)*. Limitarea votului poate interveni pe criterii
 - de avere (censitar) - accesul la vot doar celor care fie plăteau un anumit impozit, fie plăteau o taxă la urnă (*poll-tax*)
 - sex – recunoscut mult timp doar bărbaților
 - rasă, capacitate sau proveniență socială - condiționează dreptul de vot de capacitatea (apartenența) socială sau de capacitatea intelectuală.

• După modalitatea în care este exercitat

- *votul direct* - cetățenii își aleg în mod nemijlocit reprezentanții
- *votul indirect* - alegerea reprezentanților se face după parcurgerea mai multor etape în care se desemnează electori de grade diferite
- *votul individual* - fiecare cetățean dispune de un singur vot
- *votul multiplu* - unii cetățeni dispun de mai multe voturi
- *votul secret* - nu se știe opțiunea exprimată de fiecare votant
- *votul public* - este cunoscută opțiunea exprimată

- *votul facultativ* - cetățenii pot sau nu să se prezenta la urne
- *votul obligatoriu* - neexercitarea lui atrage anumite sancțiuni

- *votul personal* - depunerea buletinului în urnă chiar de votant
- *votul comunicat*
 - *prin procură*, exercitat prin mandatar
 - *prin corespondență*, exercitat de cel care în momentul scrutinului se află la o depărtare care face imposibilă prezentarea personală la urna de votare

- **Scrutinul uninominal** – este ales un singur candidat în fiecare circumscripție. Este un vot exprimat în considerarea unei persoane.
- **Scrutinul plurinominal (de listă)** - sunt aleși mai mulți candidați, care s-au prezentat fie individual, fie grupat pe una sau mai multe liste. Este acordat în considerarea unui program politic. *Alegerea unuia dintre aceste tipuri de scrutin determină decupajul electoral.
- **Scrutinul majoritar**
 - câștigător este cel care a întrunit cel mai mare nr. de voturi. Poate fi uninominal, de listă blocată, plurinominal, într-un tur, două sau chiar trei tururi. Favorizează sistemul bipartinic.
- **Scrutinul proporțional**
 - - locurile sunt împărțite proporțional cu nr. voturilor obținute. Dacă într-o circumscripție sunt 10 locuri, iar voturile au fost 50% pentru lista 1, 30% pentru lista 2 și 20% pentru lista 3, aceste liste obțin 5, 3 și, respectiv, 2 locuri.

- Fiind practic imposibil a obține proporții exacte, sistemul se completează cu reguli privind distribuirea resturilor.
 - Se stabilește *câțul electoral*, prin împărțirea numărului de voturi exprimate la numărul de locuri disponibile într-o circumscripție
 - Se împart voturile obținute la câțul electoral, și se obțin numărul de locuri. Repartizarea restului se face fie prin metoda restului mai mare (locul sau locurile nerepartizate direct se acordă partidului care a rămas cu cel mai mare rest de voturi), fie prin metoda mediei cele mai mari (numărul de voturi obținute se împarte la numărul de locuri obținute, locurile nerepartizate revenind celui care are media mai mare).

- *Reprezentarea democratică* este legată adeseori de ideea de *democrație*.
- *Democrația directă* are avantajul de a oglindi fără echivoc voința generală, însă nu întotdeauna forța mulțimii este cea care oferă soluția optimă într-o anumită chestiune.
- În *reprezentarea democratică*, un număr de „aleși” decid în numele alegătorilor. Însă, coincide voința aleșilor cu voința generală? Suntem oare în prezența unei guvernări a unei minorități? Mai putem vorbi de *democrație* (guvernarea poporului)?
- Există un consens în a caracteriza regimurile politice din lumea occidentală, care se bazează pe reprezentarea democratică, drept regimuri democratice.
- Astăzi, democrat nu este considerat regimul politic care asigură respectarea strictă a guvernării lui 50+1 din numărul cetățenilor cu drept de vot, ci regimul politic în care există un sistem coerent și cuprinzător de drepturi cetățenești fundamentale, și o protecție efectivă și eficientă a acestor drepturi, în primul rând în raport cu puterea de stat.

•SISTEMUL ELECTORAL ÎN ROMANIA

- Sediul materiei:
 - legea nr. 208/2015 pentru alegerea Parlamentului și legea nr. 288/2015
 - legea nr. 370/2004 (rep. 2011) pentru alegerea Președintelui
- vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat de cetățenii români care au exercițiul dreptului de vot.
- fiecare alegător are dreptul la un singur vot
- Două tururi în alegerile prezidențiale
- desemnarea parlamentarilor pe baza principiului reprezentării proporționale
- norma de reprezentare este de 73.000 de locuitori pentru un deputat, și 168.000 de locuitori pentru un senator.

- legea distribuie mandatele la nivel de circumscripție
- cetățenii votează în cadrul unor secții de votare, trecute într-un Registru al secțiilor de votare. Numărul de alegători arondat unei secții de votare este între 50 și 2.000 de locuitori ce-și au domiciliul pe o rază de aproximativ 3 kilometri.
- Pentru alegătorii din afara țării, secțiile de votare la misiunile diplomatice, consulat, institute culturale.
- Toți cetățenii cu drept de vot sunt înscrși în ***Registrul electoral***, gestionat de Autoritatea Electorală Permanentă (AEP).

• *Pe lista electorală suplimentară :*

- persoanele care fac dovada că domiciliază pe raza secției de votare respective, însă au fost omise
- persoanele care în ziua votării se află în altă unitate administrativ-teritorială decât cea unde își au domiciliul
- cei care participă în cadrul secției de votare respective la procesul electoral, ca membrii ai biroului sau personal de ordine, dacă au domiciliul sau reședința pe raza circumscripției electorale în care se află secția de votare respectivă.
- candidații, dacă aceștia candidează în circumscripția electorală respectivă.

- **Autoritatea Electorală Permanentă**, reglementată în Legea nr. 208/2015 dar creată deja prin legea nr. 286/2003 ca instituție administrativă autonomă cu competență generală în materie electorală
 - este condusă de un președinte, cu rang de ministru, numit prin hotărâre comună a Senatului și Camerei Deputaților, asistat de 2 vicepreședinți, cu rang de secretar de stat, unul numit de Președintele României, iar celălalt de prim-ministru
 - Adoptă decizii, hotărâri și instrucțiuni, cele cu caracter normativ fiind publicate în Monitorul Oficial, și prezintă Parlamentului un raport anual asupra activității sale, și altul în cel mult 3 luni de la încheierea alegerilor.

- Alegerile sunt organizate, supravegheate și supervizate de birourile electorale, înființate de la nivelul secțiilor de votare și până la nivel central
- Biroul Electoral Central (B.E.C.) este compus din 5 judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele și vicepreședinții Autorității Electorale Permanente, 12 reprezentanți ai partidelor politice și alianțelor acestora, care participă la alegeri, precum și un reprezentant desemnat de grupul parlamentar al minorităților naționale din Camera Deputaților
- Votarea începe la ora 7 și se termină la ora 21 (urna specială – volantă)
- președintele încheie un proces-verbal pentru fiecare Cameră a Parlamentului. Nu sunt luate în considerare voturile nule.

• 4.5. Omologarea votului

- birourile electorale de circumscripție vor încheia, separat pentru Camera Deputaților și Senat, câte un proces-verbal cuprinzând voturile valabil exprimate
- P.-v. sunt înaintate Biroului Electoral Central, care va stabili partidele care îndeplinesc pragul electoral
- fiecărui competitor electoral care a trecut pragul electoral i se repartizează atâtea mandate de deputați sau, după caz, de senatori, de câte ori coeficientul electoral pe țară se cuprinde în numărul total al voturilor valabil exprimate pentru partidul sau alianța politică.

- Președinte este ales, din primul tur, cel ce obține peste 50% din voturile celor înscriși pe liste. În al 2-lea tur este ales cel ce obține majoritatea din voturile exprimate
- rezultatul alegerilor prezidențiale este confirmat de Curtea Constituțională. Aceasta anulează alegerile dacă votarea și stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă, de natură să modifice atribuirea mandatului sau ordinea candidaților care pot participa la al doilea tur de scrutin.
- În această situație, CCR va dispune repetarea turului de scrutin în a doua duminică de la data anulării alegerilor

•REFERENDUMUL

- Referendumul trebuie legat de exercițiul democrației
- La fel ca și în cazul referendumului, plebiscitul este un vot popular dat asupra unei probleme supuse consultării, fie că este vorba de un proiect legislativ, fie că este vorba de o decizie ce urmează a fi luată.
- Referendumul este strâns legat de regimurile de democrație directă și semi-directă.
- distingem între:
 - referendumul controlat și cel necontrolat (inițierea referendumului este exclusiv la latitudinea deținătorului puterii sau și a populației sau opoziției)
 - și între referendumul prohegemonic și cel antihegemonic (în funcție de poziția Puterii față de răspunsul pozitiv sau negativ)
- Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum (art. 2 Constit.)

- Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național (art. 90 Constit.).
- Determinarea problemelor de interes național ce se supun referendumului constituie competența exclusivă a Președintelui .
- Revizuirea Constituției trebuie aprobată printr-un referendum organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire (art. 151 al. 3 Constit.)
- valoarea juridică a limitelor impuse revizuirii Constituției
- Referendum pentru demiterea Președintelui României

- Ce este democrația?

- Referendumul este un sprijin pentru democrație?